

З іншого боку, одержані дані свідчать, що зміст майбутнього окреслюється ними як простір переважно предметної діяльності, атеїстичного світогляду. Духовно-культурний потенціал християнського віровчення здебільшого не засвоюється, а релігійні практики нерідко є механічними діями, даниною моді, причиною складних життєвих ситуацій. Звідси і витікає необхідність у навчально-виховній роботі зі студентами роз'яснювати фундаментальні принципи людського буття, питання про зміст і сенс людського і планетарного буття в цілому.

Таким чином, релігія у сучасних умовах, коли особистість потребує взаєморозуміння та діалогу, виконує світоглядну, компенсаторну, регулятивну функції; функцію соціалізації, сприяючи долученню молодого покоління до духовної спадщини свого народу.

Список використаних джерел

1. Лукашук В. Современный спорт и социальные конфликты / В. Лукашук // Социология : теория, методы, маркетинг. – 2010. – № 3. – С. 185–197.

2. Релігія в структурі духовних цінностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.religare.ru/article21.htm.back>.

3. Формування гуманістичного світогляду молоді у сфері фізичної культури і спорту : наук.-метод. посіб. / В. В. Бугуйчук, Л. П. Корогод (кер. авт. кол.), С. О. Лисенко, М. П. Остряньський, М. Г. Самошкіна, Т. А. Чуднова, О. В. Городецький, А. В. Кравченко, Ю. В. Макешина, В. М. Вишняков. – Дніпропетровськ : ДДІФКіС, 2012. – 110 с.

УДК 130.3:141

Ольга Поправко

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, Україна
77maha77@mail.ru*

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВИМІР СВЯТА ЯК СИМВОЛІЧНОЇ ФОРМИ КУЛЬТУРИ

Свято – одна з найдавніших форм культури, у якій людина виступає багаторівневою субстанцією, яка формує набір зразків та ідеалів (форми поведінки, моральні норми, моделі майбутнього тощо). У соціокультурному просторі творення людини, утвердження власне людської екзистенції виявляється поліфункціональність свята як символічної форми культури, яка сприяє подоланню протилежності крайніх полюсів життя особистості, зняття дисгармонії у соціокультурному просторі та усуненню одноманіття буття.

Свято – це особливий спосіб відображення життя. Передумовою його виникнення й утвердження в культурі стала неукоріненість людини в природі, її прагнення до реалізації надінстинктивних потреб. «Людина у

своєму бутті не обмежується природнім способом існування. Людське буття винесене за межі її біологічного існування в штучний світ предметів, процесів, взаємовідносин, у світ створених смислів і символів» [4, с. 3]. На святі по-особливому проявляється творча діяльність людини, у процесі якої відбувається освоєння нею вже існуючих результатів творчості, тобто перетворення багатства, досвіду людської історії у внутрішнє багатство індивідів, що знову відтворюють зміст цього багатства у своїй соціальній діяльності.

Виникнення свята пов'язане з соціокультурним рівнем організації життя людини. Будучи частиною культури в цілому, воно стало одним із способів суспільного буття, яке впливає на удосконалення суспільних здібностей людини. Це своєрідна фаза колективного життя, мета якої полягає в тому, щоб у інституціональний спосіб підтримати, підтвердити чи оновити цінності соціальної спільноти в спеціально відведений час.

Свято безпосередньо пов'язане з часом «вільним від роботи», «часом відпочинку». Це особливим чином організований культурний простір, в якому за допомогою святкового обряду, ритуалу та інших символічних дій відзначається якась значуща подія, яка виділяється із загального потоку подій повсякденного життя.

Свято компенсує не тільки обмеження й заборони встановлені буднями на задоволення й насолоду. Уособлюючи специфічну моделю світу, воно знаходиться в іншому просторі й іншому часі. Перебування всередині такої моделі, як і сам факт її існування, дозволяє зняти і вирішити (хоча б ілюзорно) протиріччя реальної дійсності. Свято – це ідеальний світ, який став на певний час реальністю. Перебуваючи на межі мистецтва і життя, демонструючи взаємодію між двома рівнями буття – реально-емпіричним та ідеально-утопічним, воно, на противагу одноманітному повсякденному життю, було обумовлено психологічно. У цій ролі свято виступає як доповнення до реального, буденного світу, за допомогою якого досягається і підтримується соціально-психологічний баланс.

У сучасному соціокультурному просторі, який формує так звана культура Постмодерну, статус і значення свята змінилися. Сьогодні виникає нове співвідношення між святом і буднями, що, перш за все, характеризується стиранням кордонів між ними, взаємопроникненням святкового в буденне і навпаки.

Культура Постмодерну відзначається кардинальними трансформаціями в усіх сферах людського життя і, зокрема, в його онтологічних підвалинах, коли культурне буття стає децентричним. Якщо застосувати це пояснення до функціонування свята в сучасній культурі, то можна зробити висновок, що воно підтримує свій культурний статус і значення вже не стільки за допомогою своїх внутрішніх традиційних знаково-символічних ресурсів, скільки з допомогою зовнішніх для нього символічних засобів. Таким чином, свято стає своєрідною «символізацією символізації», або за термінологією Жана Бодріара «симулякром».

У святі як симулякрі традиційний зміст не тільки спустошено, але і комерціалізовано. Воно все частіше стає елементом індустрії розваг і все більше перетворюється на видовище, де учасники діляться на професійних організаторів і глядачів.

Головним виробником реальності в культурі Постмодерну, на думку Жана Бодріяра, стає телебачення. Телевізійні образи заволоділи реальністю, вони створюють світ, у якому живе людина постіндустріальної епохи. Свято також стає елементом такої екранної культури. Сучасна людина все частіше поринає в атмосферу свята не завдяки особистій участі в ньому, а через екран, переглядаючи телевізійні версії святкових дійств.

Ще одна загроза культурному буття людини пов'язана з консюмеризацією культури Постмодерну, домінуванням в її межах процесу споживання над виробництвом. Споживання впливає й на святкову культуру. Якщо традиційне свято «вбудовується» у виробничий життєвий цикл, то центром сучасного свята є процес споживання [3]. Споживання стає для свята новим знаково-символічним засобом «розриву» повсякдення і символічного виходу за його межі.

У сучасної людини майже не залишилось справжнього дозвілля, наповненого роздумами, спілкуванням, самовдосконаленням. У традиційних культурах важливе значення надавали духовній «святковості», у якій людина мала можливість самовдосконалюватись духовно. Дозвілля сучасного суспільства підпорядковується розважальним шоу-програмами. За допомогою широко розвиненій і різноманітній індустрії розваг людина біжить від життя з його реальними проблемами, від себе самої, від інших і занурюється в святкову атмосферу.

Отже, з моменту свого виникнення свято було подією священною, наповнене сакральним змістом. У культурі Постмодерну, яка живе після «кінця традиції», все більшого значення набуває тенденція десакралізації свята, перетворення його з події священної в подію буденну, все більше воно розчиняється в повсякденному житті суспільства. Споживчий характер мас, реклама, комерційні підходи до організації дозвілля стимулюють розвиток сучасної культури, і саме вони моделюють «ілюзорне свято» суспільства споживання. Свято втрачає свою внутрішню і зовнішню хронотопологічну визначеність і розчиняється в повсякденному житті людини, перетворюючись у святковість, яка відділяється від свята і починає жити самостійно.

У культурі Постмодерну саме святковість стає головним символічним засобом подолання рутини повсякдення. Святкові інтонації радості і сміху проникають у повсякденне життя, пронизують його у вигляді масових видовищ і розважальних шоу, рекламного дискурсу і нескінченного його відтворення в торгово-розважальній галузі.

Але постійна стимуляція, інтенсифікація та експлуатація святкових емоцій знецінює їх буттєве значення. Перенасиченість святковими емоціями призводить до того, що людина втрачає здатність до переживання святкового життя. Анрі Бергсон зазначає, «де є сміх, там немає сильних емоцій» [1].

Людина поступово втрачає здатність до святкування, вона вже і в традиційних святах не здатна розпізнати, емоційно пережити їх сакральні смисли. Адже свято може відбутись у будь-який момент, а це значить, що і святковість вже не є розривом часу, а вписується в повсякденне життя. Конститутивна для свята опозиція до буднів для постмодерного суспільства перетворюється в опозицію «свято, як будні – будні, як свято» [2]. Свято перестає бути для людини екстраординарною подією, воно масово тиражується за рахунок організації різноманітних святкових заходів і всеохоплюючої атмосфери святковості, тим самим знецінюючись.

Однак, екзистенційна потреба в святі саме як символічній (а не симулятивній) формі культури залишається. Більше того, актуалізація та реалізація його конструктивного потенціалу як символічної форми культури може бути дієвим засобом запобігання як антропологічної катастрофи, так і катастрофи культури.

Список використаних джерел

1. Бергсон А. Смех / А. Бергсон; предисл. и примеч. И. С. Вдовина. – М. : Искусство, 1992. – 127 с.
2. Ванченко Т. П. Культуролого-антропологические основания праздника : семантико-семиотические аспекты : дисс. ... док. филос. н. : 24.00.01 / Ванченко Татьяна Петровна. – Тамбов, 2009. – 319 с.
3. Гурин С. П. Праздник и опьянение как антропологические феномен / Станислав Гурин / Топос. Литературно-философский журнал. – 26.04.2009. – [Электрон. ресурс]. – Режим доступа : <http://www.topos.ru/article/6666>
4. Сысоева Л. С. Антропологический образ культуры и его поиски на рубеже тысячелетий / Л. С. Сысоева // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2000. – Вып. 3 (19). – С. 3–7. – Серия : Гуманитарные науки.

УДК 94(477.82) «1890/1910»

Валерій Рекрут

*Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля
Інституту історії України НАН України, Вінниця, Україна*

НАУКОВО-КРАЄЗНАВЧА ТА КООПЕРАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛИТА ЗБОРОВСЬКОГО

Діяльність відомого на Поділлі краєзнавця, археолога, етнографа, музеєзнавця, кооператора та громадського діяча Іполита Чеславовича Зборовського не полишає зацікавленості вітчизняних дослідників. Його доля склалася так, як зазвичай завершувався життєвий шлях сотень тисяч громадян, що у 20-х рр. ХХ ст. з патріотичних міркувань підкупились на більшовицьку пропаганду про вільну працю та світле майбутнє в країні під назвою СРСР. Тому важливо продовжити пізнання минулого через долі тих,